
SERİ	CİLT	SAYI		
SERIES	VOLUME	NUMBER		
SERIE	BAND	HEFT	2	1980
SÉRIE	TOME	FASCICULE		

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

REVIEW OF THE FACULTY OF FORESTRY,
UNIVERSITY OF ISTANBUL
ZEITSCHRIFT DER FORSTLICHEN FAKULTÄT
DER UNIVERSITÄT ISTANBUL

REVUE DE LA FACULTÉ FORESTIÈRE
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

ORMAN İŞÇİLERİNİN EĞİTİMİ VE TÜRKİYE İÇİN ÖNEMİ

Dr. Melikşah YILDIRIM 1

1. G İ R İ Ş

Ormanlık bir yönden sanayi'ye yönelik hizmetler görürken diğer taraftan da doğa güzelliklerini korumakla ve düzenlemekle yükümlüdür. Bu durumda yukarıda adı geçen işlevlerin yerine getirilmesinde Ormanlığın çeşitli kademelerinde görevlendirilen kimselerin uygun bilgilerde sahip olmaları gerektir. Ülkemizde ormancılığımızın alt kademelerden itibaren akademik bir öğrenim görmüş Orman Mühendisleri tarafından yürütülmesi bizim için gurur kaynağı olmaktadır. Ancak bilgili ve tecrübeli bir orman mühendisinin bir meşcerede Silvikültür esaslarına göre kesim metodlarını göz önünde bulundurarak ağaçlarda titizlikle yaptığı işaretlemelemin, orman işlerinden anlamayan ve özel bir yetiştirmeye tabi tutulmamış bilgisiz işçiler elinde değeri bazen sıfıra inebilir (BERKEL, 1976).

Orman işleri değişik bir özellik göstermektedir. Çalışılan Objenin doğaya bağlı olması iş gücünün oraya taşınmasını zorunlu kılar. Açıkta hava hallerinin etkisi altında çoğunlukla dağlık bölgelerde görülen bu işler ağır ve tehlikelidirler. Bu durumda orman işçilerinin teknik bakımdan olduğu gibi vücut yapıları itibarıyla da sıhhatli, kuvvetli ve doğa koşullarına dayanıklı olmaları gerekir.

Ormanda çalıştırılan işçiler ana özellik olan «Yıl içindeki çalışma süreleri» ne bakılarak üç grupta toplanmaktadır (BERKEL, 1976). İlk gruptakiler devamlı çalışan, «eğitilmiş orman işçileri (kalfiye orman işçileri)» olup özel bir eğitim görmüş orman işçilerini meslek edinmiş kişilerdir. İkinci gruptakiler «mevsim işçileri» dir. Bu grup işçiler için orman işçiliği ikinci bir iş olup, genellikle asıl uğraşları tarım v.b. işlerdir. Üçüncü grubu «geçici işçiler» teşkil eder. Şayet eğitilmiş orman işçileri ile mevsim işçileri ihtiyacı karşılamıyorsa, belirli bir süre için geçici işçiler temin edilir. Her ne kadar eğitilmiş orman işçilerinin birçok üstün özellikleri nedeniyle çalıştırılmaları isteniyorsa da bunlara devamlı olarak iş verilememesi nedeniyle diğer iki grup işçilerde de istifade etmek suretiyle az sayıda devamlı işçi çalıştırma yoluna gidilmektedir.

1970 yılı nüfus sayımına göre orman içinde ve bitişindeki köylerde yaşayan nüfus 8.4 milyon olup bu kırsal yörelerde yaşayan nüfusun % 38'ini teşkil etmektedir (Orman Bakanlığı, 1973). Bu kalabalık nüfus topluluğunun 1956 yılında çıkarılan 6831 Sayılı Orman Kanununa göre Orman İşlerinde öncelikle çalıştırılmaları öngörülmüştür. Dolayısıyla aslında çok düşük bir gelir seviyesine sahip olan bu topluluğun ekonomik varlığına bu sayede belirli bir miktar katkı sağlanmak istenmiştir. Ancak işin görülmesinde gerekli niteliklere sahip olup olmadıkları dikkate alın-

1 I.O. Orman Fakültesi Orman Ürünlerinden Faydalanma Kürsüsü, Bahçeköy - İstanbul

mamıştır. Uzun süre ormanda işlendirilmeleri mümkün olmayan orman içi ve bitişindeki köylerde yaşayan kesim, işsizlik nedeniyle büyük şehirlere göç etmekte ve oralarda yeni problemlere neden olmakta veya ormandan usulsüz faydalanma şekline giderek geçim sıkıntısını düzeltmek istemektedir. Kırsal alanda yaşayan nüfus topluluğunun öğrenim düzeyinin de diğer yörelere oranla çok düşük oluşu Orman - Halk ilişkilerinin bugünkü düzeyde olmasında belirleyici bir etkidir.

Orman işçilerinin eğitiminin önemini ortaya koyacak olan ve buna ilişkin öneriler üzerinde durmak amacını taşıyan bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde ormancılıkta örnek olarak kabul edilebilecek olan ülkelerdeki (bilhassa Almanya) orman işçilerinin eğitimi ve bu maksatla açılmış bulunan «Orman İşçi Okulları» hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölüm'de Türkiye'de Orman işçilerinin eğitimi ile ilgili olarak yapılmış bulunan faaliyetler araştırılmış ve ortaya konmuştur.

Üçüncü Bölüm'de ilt iki bölümdeki bilgiler ışığında varılan sonuçlar ve Ülkemiz açısından gerekliliğine inanılan öneriler üzerinde durulmuştur.

2. AVRUPA'DA ORMAN İŞÇİLERİNİN EĞİTİMİ

19. Yüzyılın başlangıç yıllarında Orman işçiliği çoğunlukla tarım ve yapı işçiliğinin hareketsiz olduğu veya tamamen durduğu kış mevsimlerinde yapıldı ve böylece bir mevsim işçiliği niteliği taşıyordu. İşçilikte beceri ve alışkanlık ancak kişinin kendi gayreti sayesinde gerçekleşmekteydi. Bu arada genç ve yeni işe başlayan işçiler yaşlı ve tecrübeli işçilerden görerek işin tekniğini öğrenmekteydiler.

Daha sonraları orman işlerinin daha rasyonel bir şekilde yapılması, bu maksatla kimi yardımcı gereçlerin kullanılması işin tekniğinin öğrenilmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu noktalardan hareket ederek aletlerin kullanım ve bakımları çeşitli işlerin yapılması tekniği, orman ve ormancılık gibi konularda ilk olarak işçilerin bilgilendirilmesi fikri ortaya çıkmıştır. Eğitilen işçilerin devamlı ormanda çalıştırılması yoluna gidilerek bu şekilde işletmeye ve işçiye faydalar sağlanmıştır. Özel eğitim görmüş devamlı orman işçilerinin iş verimlerinin üstünlüğü, yapılan işin daha kaliteli olduğu ve daha az hasat zayıflığına sebep oldukları aşikardır. Bu ve bunun gibi birçok üstün özellikleri nedeniyle Avrupa ülkelerinde çoğunlukla devamlı, eğitilmiş orman işçisi çalıştırma eğilimi aşağıda üç noktada özetlenebilir (ÖZDÖNMEZ, 1977).

a) Gelişmiş ülkelerde orman ürünleri üretim masrafları, hammadde satış fiyatına oranla daha fazla artmıştır. Üretim masraflarının düşürülmesi ise ancak eğitilmiş orman işçisi çalıştırmakla ve iş veriminin artırılması ile sağlanmaktadır.

b) Diğer iş kollarında olduğu gibi, son yıllarda ormancılık sektöründe de üretim tekniğinde gelişmeler olmuş ve büyük çapta makinalaşmaya gidilmiştir. Bu da orman işçilerinin devamlı kalifiye olması zorunluluğu doğurmuştur. Aksi halde makinalaşma ile sağlanacağı umulan iş verimi kazancı kaybolacaktır.

c) Endüstrileşmiş ülkelerin bir özelliği de kırsal alandaki nüfusun şehirlerde toplanması ve orada çalışma koşullarının daha cazip görünmesidir. Bu durumda ormanda çalışacak iş gücünü bulmak zorlaşmaktadır. Ancak devamlı çalışma güvenesi ile bu açık kapatılabilmektedir.

Gelişmiş ülkelerde yukarıda belirtilen nedenlerle zorunlu olan devamlı işçi çalıştırma belirli sürelerle işçilerin eğitilmeleri ile sağlanabilmektedir.

Burada kimi Avrupa ülkelerinde orman işçilerinin eğitimi özetlenerek ve Batı Almanya'daki eğitim ise detaylı bir şekilde verilmiştir.

2.1. Avusturya'da orman işçilerinin eğitimi (ÖZDÖNMEZ, 1977)

İlk olarak 1940 yıllarında başlayan orman işçilerinin eğitimi devlet tarafından yapılmakta olup bu konu ile ilgili bugün 7 okul vardır. Bu okullara normal 30 - 40 öğrenci alınır. Okula giriş için ilk öğrenimi bitirmiş, en az 15 yaşında ve bir sağlık muayenesi geçirmiş olmak gerekir. Okullar tatbikatlı olduğundan ormana yakın bölgelerde kurulmuş olup gerekli eğitim araçları alet ve makinalar özel atölyeler ve spor tesisleri ile donatılmıştır. Okullardaki eğitici personeli orman mühendisleri, orman teknisyenleri ve usta işçiler teşkil etmektedir. Okulların kabul edilen öğrenciler üç aylık bir süre çıraklık eğitimine tabi tutulurlar. Tecrübeli usta işçilerin yanında hafif işlerde çalıştırılan genç çırak işçiler emek karşılığı yetişkin işçilerin % 30 - 70'ine kadar bir ücret almaktadırlar. Çırak işçi ve işveren arasında yazılı bir akit ile çalışma düzeni yasalaştırılmıştır. Çıraklık devresi esnasında gençler ilk iki yıl haftada 1 veya 2,5 günlük genel mesleki eğitim kurslarına katılırlar. 3 yıllık çıraklık eğitimi sonunda yapılan sınavı başaran öğrenciler kalifiye orman işçisi olurlar. Ayrıca orman işçisi olarak çalışmakta olanlarda işçi eğitim okullarında temel eğitim kursuna katılarak kalifiye işçi olabilmektedirler. Üç yıllık çıraklık eğitimi süresinde toplam olarak 6 haftalık kurs görülür. Daha sonra «usta orman işçiliği» sınavına girebilmek için de 4 ay süreli bir kurs devam mecburiyeti vardır.

2.2. Fransa'da orman işçilerinin eğitimi (ÖZDÖNMEZ, 1977)

Önceleri kısa süreli eğitim programları ile orman işçileri eğitilirken 1950 den sonra bu amaçla iki yatılı okul kurulmuştur. Bu okullarda 15-16 yaşlarında gençler iki yıl süre ile eğitime tabi tutulmaktadır. Burada orman işleri ile ilgili bütün pratik bilgiler ve atölye işleri öğretilmektedir. Yetmişmiş orman işçileri için de bu okullarda 2-4 haftalık kurslar yapılmaktadır.

2.3. Hollanda'da orman işçilerinin eğitimi (ÖZDÖNMEZ, 1977)

1960 yılında ilk olarak orman işçilerinin eğitimi ile ilgili bir okul kurulmuştur. Daha önceleri ise bu maksatla kısa süreli kurslar yapılmaktaydı. Okulun eğitim süresi 4 yıl olup ilk iki yılı temel mesleki eğitime ayrılmıştır. Son iki yılda ise çıraklık eğitimi görülmektedir. Böylece teorik ve pratik bilgileri alan genç işçi adayları bir sınavla eğitilmiş orman işçisi diploması almaktadırlar. Bugün Hollanda'da sayıca çok olan Tarım ve Bahçivanlık meslek okullarının ilk iki yılını başarı ile bitiren gençler de Orman Okulunun 3. sınıfına kabul edilirler. Bu meslek okullarına 12 yaşında ilk okulu bitirmiş öğrenciler alınmaktadır. Yenilikleri işçilere göstermek ve bazı konularda ihtisas yapacak işçiler için ayrıca kısa süreli kurslar da düzenlenmektedir.

2.4. Norveç'de orman işçilerinin eğitimi (ÖZDÖNMEZ, 1977)

Norveç'te orman işçilerinin eğitimi ile ilgili üç okul vardır. Bu okullara ilk öğrenimini tamamlamış 15 yaşındaki gençler, bir sağlık muayenesinden sonra alın-

maktadır. Tamamı 24 ay olan eğitimin ilk 10 ayında öğrencilere bir temel eğitim gösterilmekte daha sonra ise teorik ve pratik bilgileri içeren 14 aylık bir program uygulanmaktadır. Kurs sonunda bir sınav yapılmaktadır.

Ayrıca kimi konularda ihtisas yapacak orman işçileri için de değişik süreli özel kurslar tertiplenmektedir.

2.5. Polonya'da orman işçilerinin eğitimi (ÖZDÖNMEZ, 1977)

Devlet Orman İşletmelerine bağlı işçi eğitim merkezlerince yürütülen eğitim yatılı ve üç yıl sürelidir. Bu eğitim merkezlerinde görev alan Orman Mühendisleri pedagojik formasyona sahiptirler. İlk öğrenimini tamamlamış ve en az iki yıl ormanda çalışmış gençler, bir sağlık muayenesinden sonra işçi eğitim merkezlerine kabul edilirler. Haftalık eğitim programı 3 gün teorik ve üç gün pratik çalışmalara ayrılmıştır. Üç yıllık eğitim süresi sonunda yapılan sınavı kazananlar kalifiye orman işçisi olmaktadır.

Yetişkin işçiler için de bilgilerini arttırmak için özel kurslar düzenlenmektedir.

2.6. İsveç'te orman işçilerinin eğitimi (ÖZDÖNMEZ, 1977)

Orman işçilerinin eğitimine ilk olarak İsveç'te 1935 yıllarında başlanıyor. Bu amaçla kurulan meslek okullarının sayısı 1965 de 45 adet gibi bir sayıya varmıştır. Orman Meslek okullarının çoğu özel ormanlara ilişkin kurumlar tarafından yönetilmektedir. Eğitim süresi iki yıl olup her okula 15 - 60 öğrenci alınmaktadır. İlk öğrenimini tamamlamış 16 yaşındaki gençler bir sağlık muayenesinden geçtikten sonra okula kabul edilirler. İki dönemden oluşan eğitim süresinin ilk yılında (birinci dönem) 22 hafta süre ile teorik bilgiler ve 20 hafta da ormanda pratik çalışmalar gösterilir. İkinci yılda (ikinci dönem) ise 12 hafta teorik bilgiler ve 20 hafta pratik çalışmalar öğrencilere gösterilir. Eğitim süresi sonunda yapılan sınavı başaran öğrenciler diploma alırlar.

Yetişkin işçiler ve özel orman sahipleri için de değişik süreli özel kurslar tertiplenmektedir.

2.7. İsviçre'de orman işçilerinin eğitimi (ÖZDÖNMEZ, 1977)

Orman işçilerinin eğitimi ile ilgili olarak 1963 yılında bir kanun çıkarılmış ve 1966 yılında bir yönetmelik ile uygulama şekli gösterilmiştir. Buna göre ilk öğrenimini bitirmiş 15 yaşındaki gençler, bir sağlık muayenesinden sonra üç yıl süre ile bir orman işletmesinde çırak eğitimi görmektedir. Bu esnada her yıl 2-3 hafta süreli temel eğitim kurslarına katılırlar. Çıraklık eğitimi sonunda bir sınava tabi tutulan gençler kalifiye orman işçisi olurlar. Orman işlerinde yeterli tecrübe kazanmış 18 yaşından büyükler için çıraklık süresi bir yıla indirilebilir. Ayrıca yetişkin işçiler için de değişik süreli özel kurslar düzenlenmektedir.

2.8. Yugoslavya'da orman işçilerinin eğitimi (ÖZDÖNMEZ, 1977)

Yugoslavya'da orman işçilerinin eğitimi için önceki yıllarda yalnız gereksinim duyulan işçileri kapsayan kısa süreli kurslar tertiplenirken, 1968 de çıkarılan bir kanun ile bu tür eğitimin okullarda sağlanması öngörülmüştür. Halen orman işçileri

lerinin eğitimi için 4 adet okul vardır. Bu okullarda eğitim süresi iki yıldır. İlk öğrenimi bitirmiş 18 - 30 yaşlarındaki gençler, bir sağlık muayenesinden geçirildikten sonra eğitim okullarına alınrlar. Eğitim programı, gençler ve yetişkinler için değişik şekilde uygulanır. Gençler için her yıl 10 ay okulda teorik bilgi ve 2 ay ormanda pratik çalışma, yetişkinler için ise üç ay okulda, 9 ay da ormanda pratik çalışma gösterilir. Eğitim programı sonunda yapılan sınav neticesinde kalifiye orman işçisi olurlar.

Halen orman işletmesinde çalışmakta olan işçiler için de özel kurslar düzenlenmekte olup bu kurslar genç işçiler için dört, yetişkinler için ise iki hafta sürelidir.

2.9. Batı Almanya'da orman işçilerinin eğitimi

Yukarıda Avrupa'nın kimi ülkelerinde orman işçilerinin eğitimi özel olarak verilmiştir. Batı Almanya'daki durum ile ilgili daha detaylı bilgiler verilecektir. Buna göre işçilerin eğitimi 1974 yılı öncesi ve 1974 yılı sonrası olmak üzere iki grupta incelenecektir.

2.9.1. 1974 yılı öncesi orman işçilerinin eğitimi

Orman işçilerinin eğitimini ilk olarak ele alan ülke Almanya olup, bilhassa HILF ve GLAESER bu arada diğer yardımcıları 1930 lu yıllarda bu tip eğitim merkezlerinin açılmasında emek harcamışlardır.

Ormançılık İş Bilgisi Enstitüsü (IFFA - Institut für forstliche Arbeitswissenschaft Reinbeck) tarafından 192 yılında Orman testerelerinin bakımına ait bir broşür yayınlanması, orman işçilerinin eğitilmesi ile ilgili ilk fikirlerin doğuşu olarak kabul edilmektedir (BERKEL, 1976). Bu enstitüde kimi aletlerin geliştirilmesi, aletlerin bakımları, bakımlı ve uygun aletlerin üstünlükleri üzerinde durulmuş ve ilk olarak tertiplenen kurslarla Orman Mühendisleri eğitilerek Ormançılık İş Bilgisi Öğretmenleri yetiştirilmiştir. Yetiştirilen öğretmenler işletmeleri dolaşarak işçilere, orman aletlerini, bakımlarını ve işçi postalarının nasıl çalışacaklarını göstermişlerdir.

Daha sonraları orman işçilerinin eğitiminin etkinliğini arttırmak amacıyla devamlı eğitim merkezlerinin kurulmasının zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu maksatla kurulacak olan eğitim merkezlerinin yerinin seçilmesinde bilhassa orman işlerinin tümünün gösterilebileceği bir bölgenin seçilmesine özen gösterilmesi gerekiyordu. Bu esaslardan hareket ederek Almanya'da ilk eğitim merkezi 1934 de Eberswalde yakınında kurulmuştur. Bu okulda orman işçileri ve memurları eğitim görek daha sonra açılan orman işçi okullarında öğretmenlik yapmışlardır. Almanya'da orman işçi okullarının öneminden hareket ederek 1950 yıllarında bu tip okul sayısı 13 e 1965 de 15 e yükselmiştir. Okullarda ders salonları alet koleksiyonu, alet bakım atölyesi, büro, yatakhane, mutfak, ve yemek salonu gibi tüm gereksinimleri karşılayan bir ünite mevcuttur.

Başlangıç yıllarında ortalama her kurs için 20 - 30 öğrenci alan okullarda orman memurları için birer haftalık kurslar yapılarak bu kursların her iki üç yılda tekrarlanması öngörülmüyordu. 1938 yılında yapılan tesbitlere göre Braunschweig çevresinde bu şekilde ormanda çalışanların % 90 ı kurslara katılmıştır. 1937 yılında yalnız Münchehof orman işçi okulunda 34 kurs tertiplenerek 828 orman işçisi kursa katılmıştır. Ülke düzeyinde ise 1938 yılına kadar 254 kurs yapılmış ve 8400 işçi eğitilmiştir. 1950 li yıllara kadar işçi eğitim okullarında çıraklık eğitimi şu şekilde

dedir; İlk öğrenimini tamamlamış en az 18 yaşında ve bir sağlık muayenesinden geçmiş genç işçiler ve öncelikle işçi çocukları orman okullarına kabul edilirler. Çıracılık, Devlet Orman İşletmesi ile genç işçi arasında yapılan bir mukavele ile yazılı olarak yürürlüğe konulur. Acemi işçiler iki yıl süre ile bir eğitilmiş usta orman işçisinin yanında çalıştırılır (Eğitilmiş orman işçileri 14 günlük bir kurs yaparak sonunda «ustalık» sınavını başardıklarında «usta orman işçisi» olurlar). İki yıllık bu süre içinde her yıl 2-3 hafta süreli kurslarla orman işçi okullarında genç işçilere bazı pratik bilgiler verilmektedir. Bu ilk iki yıllık eğitim sonunda yapılan sınavı başaranlar yarı eğitilmiş orman işçileri olup, tekrar iki yıl daha ormanda çalışarak ve gene tertiplenen kursları izleyerek gerek teorik bilgilerini gerekse pratik becerilerini daha üst düzeye çıkarırlar. Eğitim programı sonunda yapılan sınavı başaranlar «Kalifiye orman işçisi» olurlar. Yukarıda adı geçen dört yıllık süre içinde işçiler belirli bir miktar ücret alırlar, bu asıl işçilerin aldığından belirli bir oranı kadardır. Kımlı eyaletlerde ilk iki yılın sonunda genç işçilere, teşvik etmek amacı ile parasız iş-bilgisi aletleri de verilmektedir.

Orman işçi okullarında yapılan eğitim iki haftalık kurslar halinde ve uyulması kesinlikle gerekli bir disiplini gerektirir. Bir günlük plan aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir (PLATZER, 1950).

6.45	Yataktan kalkış
7.30 — 8.00	Sabah kahvaltısı
8.00 — 9.00	Ders
9.00 — 12.00	Tatbikat
12.00 — 14.00	Öğle yemeği ve dinlenme
14.00 — 18.00	Tatbikat
18.00 — 19.00	Akşam yemeği
19.00	Slayt, Film gösterileri

Yukarıda günlük planı açıklanan tempoda kurslar genç çırak işçiler için en az 16 iş günü yetişkin işçiler içinde 10 gün gerektirir. Buna göre işlenen konular ve süreleri aşağıda çırak işçiler ve yetişkin işçiler için verilmiştir (PLATZER, 1950).

İkinci dünya harbi sıralarında orman işçileri eğitiminin yavaşladığı göze çarpıyor. Harp sonrası 1950 yılında bu konu tekrar ilginç duruma geliyor ve hatta yurt dışından da işçi eğitimi ile ilgili istekler geliyor. Özellikle «dikil ağaçlarda kozalak toplama», «dinamit atma» ve «motorlu testere kullanımı, bakımı» kursları çok ilgi görüyordu.

Bu arada o zamana kadar 3 aylık olan kurs programı altı aya ve orman işçileri için mecburi okul eğitimi de 5 haftaya çıkarıldı. Gene bu yıllarda devamlı personel için ve öncelikle öğretmenlere hizmet evi verildi.

Orman içi eğitim okullarında eğitici personel 1-2 akademik meslek adamı, 2 adet orman teknikeri ve 2-3 adet de eğitilmiş usta orman işçisi olup bunlardan bir kısmı devamlı öğretmenlik görevi ile yükümlü diğerleri ise zaman zaman gelerek ders verirler. Ayrıca okullar böyle bir eğitimin yürütülebileceği orman işletmesi ile kombine edilmiş veya bağımsız idare edilirler.

Tablo 1.
Çıracak ve Yetişkin İşçiler için eğitim programı.

Konular	Çıracak ve yardımcı işçi eğitim programı:		Yetişkin orman işçisi eğitim programı			
	Teori - Pratik (Saat)		Teori - Pratik (Saat)			
Meslek olarak Eğitilmiş Orman İşçisi	1		1			
Almanya ormanlarının önemi	1		1			
Vücut ve İş	1		1			
Beslenme ve Giyim	1		1			
Sosyal sigorta	4		3			
Odun sınıfları	4		3			
Orman koruması	4		3			
Kazalardan korunma	1		1			
Verim ve Ücret	3		2			
İlk yardım	5		3			
Ormanda ağaç kesimi	2		2			
Genel konularda konferanslar	7		3			
Hacim ücret ve alan hesapları	3		—			
Orman testeresi						
a. Üçgen dış	—	12	—	6		
b. Rende dış	—	10	—	8		
c. Diğer dış şekilleri	—	3	—	—		
Balta	5	14	4	8		
Diğer aletler	1	2	1	1		
Yapılabilen aletler	1		1			
Dikili gövdelerde kozalak toplama	1	3	1	3		
Kültür ve ayıklama işleri	1	4	1	2		
Çeşitli ağaçlarda ve yaşlarda iş safheleri	—	10	—	10		
Testere ve Balta alıştırılmaları	—	8	—	4		
Eğitim gezileri		İhtiyaç olduğunda				
Spor	—	6				
Müzik	—	2				
Film		8		4		
Tekrarlar		6		4		
Sınav		6		4		
	51	20	74	35	12	42
Toplam		145 saat		89 saat		

Okullarda ağırlık verilen konular özellikle orman işlerinde kazalardan korunma, motorlu testere ve bakımı, ormanda ağaç tekniği, Rüzgar devriklerinin değerlendirilmesi, dikili ağaçlarda kozalak toplama tekniği, kazalarda ilk yardım ve basit aletlerin işçiler tarafından yapılması olup, daha sonraları Orman işlerinde Traktör kullanımı da yukarıda verilen konulara ilave edilmiştir.

Okullarda ayrıca Orman memurları için temel eğitim ve yaşlı işçiler içinde yenileme kursları düzenlenmektedir.

1960 sonrası orman işçi okullarında bazı ilavelerin yapılması zorunlu olmuştur. Bunlara örnek Makina salonu, Tamirhane, Motorlu testere deposu ve Traktör garajı gibi ünite parçalarıdır. Bu yıllarda işçi okullarının emrine verilmiş olan bazı teknik makineler (Unimog gibi) kısa süreli kurslarla (15 günlük) orman memurlarına ve işçilere gösterilmiştir.

1960 lı yıllara kadar ikişer yıllık iki bölümde yapılan orman işçiliği eğitimi daha sonraları toplam 3 yıla indirildi. Orman işçi okuluna 18 yaşını bitirmiş gençler, bir sağlık muayenesinden sonra alınıyordu. Hessen ormanlarında eğitime başlayan gençlere teşvik etmek amacı ile bir balta bir motorlu testere zincir bileme aleti ve bir kabuk soyma demiri parasız olarak, bunun yanında motorlu testere dahil bütün diğer aletler kullanılmak üzere veriliyordu. Üç yıllık eğitim sırasında her yıl en az bir defa 3 haftalık kurslar tertiplenerek gençlere toplu bilgiler veriliyor ayrıca eğitimi tamamlamış işçiler için de «Usta orman işçiliği» hazırlık kursu tertipleniyordu. «Usta orman işçisi» «Ünvanını alabilmek için bu kursları takip eden işçiler «Ustalık sınavına» tabi tutuluyordu.

Usta orman işçilerinin ormandaki bütün işleri kendi kendilerine yapabilme yetenekleri yanında meşcere kurma, meşcere bakımı, meşcere koruma, odunun hasadı, yol yapımı ve bakımı, aletlerin ve motorlu testerenin kullanım, bakım ve küçük onarımlarını da yapabilmeleri isteniyordu.

Örnek olarak 1967 yılında tipik bir orman işçi okulunun düzenlediği kurslar aşağıda sıralanmıştır (SCHMIDT, 1967).

Çırak orman işçileri kursu

Yenileme kursları

Orman işçisi eğitim kursu

Ustalık ve meslek kursları

Yardımcı orman işçileri için motorlu testere kursu

Eğitilmiş orman işçileri için motorlu testere kursu

Özel ormanlarda çalışanlar için motorlu testere kursu

Orman memurları ve işçiler için çit yapımı ve motorlu püskürtme aletleri kursu

Bunların haricinde yalnız memurlar içinde 3 ayrı kursda 1967 yılı programına alınmıştır.

Aynı okula ait devamlı personel ise aşağıdaki gibidir.

1 Müdür

1 Asistan

2 Orman memuru

2 Eğitilmiş usta orman işçisi

- 2 büro memuru
- 1 Yönetici
- 1 Ahçı
- 2 Yardımcı mutfak işçisi
- 1 Traktör sürücüsü

Bu okulda 1957 - 66 yılları arasında toplam olarak 6600 yani yıllık 660 kişi eğitilmiş bunların % 72 si orman işçisi % 28 i ise Orman memurlarıdır.

Batı Almanya ve komşu ülkeler orman işçilerinin eğitimi konusunda aralarında tertipleedikleri kısa süreli kurslarla karşılıklı bilgi alış verişinde bulunarak ülkeleri için yenilikler sağladılar. Orman işçilerinin eğitimini konu alan böyle bir kurs ilk defa İsveç'te düzenlendi ve iki hafta sürdü. 1965 de Danimarka'da aynı konu ile ilgili bir haftalık bir tartışma toplantısı yapıldı. Toplantıya 12 doğu ve batı Avrupa ülkelerinden toplam olarak 20 ormancı katıldı. Bunların devamı olan bir kurs 1964 de Batı Almanya'da tertiplendi. İki hafta süren bu kursun konusu «Orman işleminde sağlık ve emniyet» idi.

2.9.2. 1974 sonrası orman işçilerinin eğitimi

Orman işçiliğinin bir meslek eğitimi olarak tanınması ve bütün eyaletlerde birlik sağlanması amacıyla 5 Mart 1974 de bir kararname yürürlüğe girdi. Buna göre eğitim süresi 3 yıl olarak kalıyor ancak bazı özel hallerde iki yıllık eğitimde uygulanabiliyor. Üç yıllık eğitim süresi esnasında ilk yıl 3 haftalık daha sonraki iki yılda 4 er haftalık kurslar tertipleniyor.

Eğitim süresince gençler yaşlarına, öğrenme yeteneklerine ve bilgi seviyelerine göre orman işçilerine ödenen temel üretim % 40 - 90 ınını alırlar. Aylık olarak ödenen bu ücret en az her yıl bir defa arttırılır. Eğitim sonunda yapılan Orman işçiliği meslek sınavlarına yaşlı orman işçilerinde girmeleri mümkündür. Ancak bunların okul süresinin iki katı kadar bir süre, yani altı yıl ormanda çalışmış olmaları koşulu vardır.

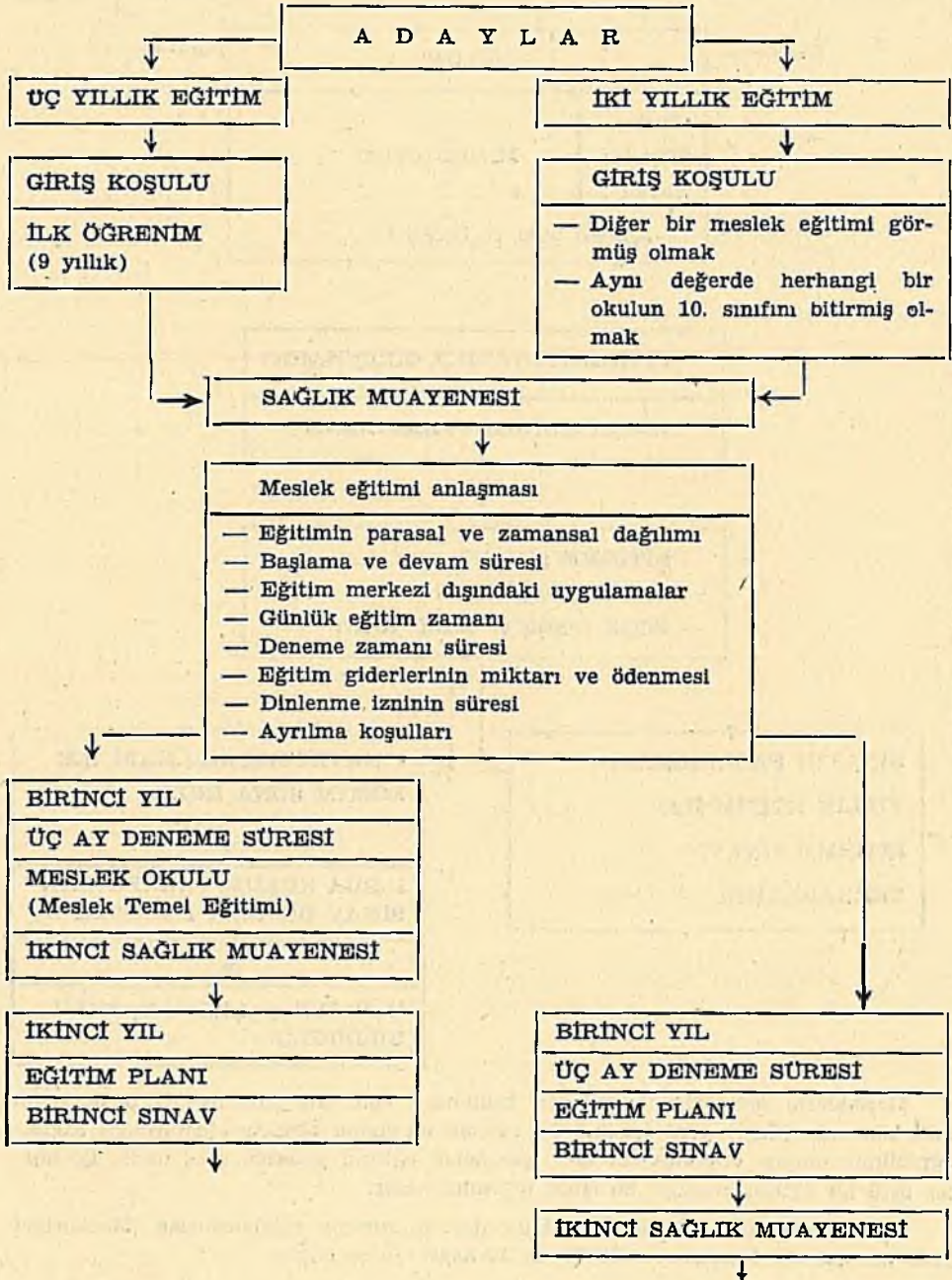
5 Mart 1974 tarihli kararname ile orman işçiliği meslek eğitimi, eğitim programı ve sınav yönetmeliği yeniden düzenlenmiştir. Buna göre eğitim şematik olarak aşağıdaki gibidir (BACKHAUS, 1974).

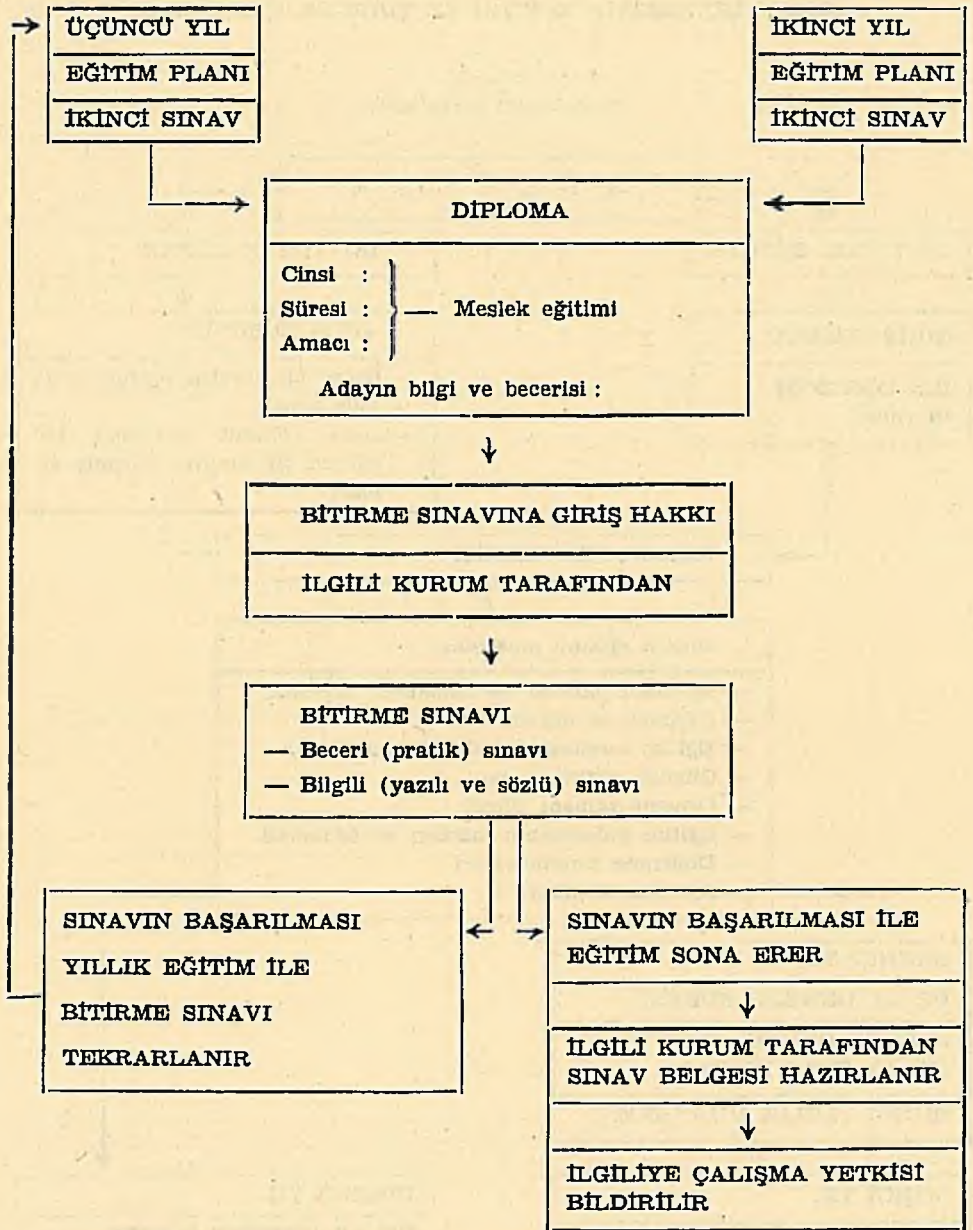
Meslek eğitimi, eğitim müessesesi ile eğitilenler arasında yapılan bir anlaşma ile başlar ve zamansal olarak büyük bir kısmı işletmede geçer. Eğitim planına göre öğrencilere ilk yıl işletme dışında bir işçi okulunda 3 haftalık bir kurs gösterilir ve haftada bir defa da yöredeki bir okulda temel bilgiler verilir. İkinci ve üçüncü yıllarda meslek dersleri işletmeler üstü bir eğitimle birleştirilerek iki blok şeklinde ve 4 - 5 haftalık sürelerde verilir. İkinci yıl sonunda ara sınav ve üçüncü yıl sonunda da bitirme sınavı yapılır.

Eğitim görmemiş yaşlı orman işçileri de bunlar için tertiplenen özel kurslara katılarak bitirme sınavına katılabilirler.

Eğitim için öngörülen en küçük işleme büyüklüğü 500 hektar olup eğitici personelin mesleki bilgi ve becerisi ayrıca meslek ve iş pedagojisi bakımından uygun olması gerekir. Eğitim görmüş usta orman işçileri eğitici olarak görev alabilirler.

Tablo 2.
Orman işçiliği meslek eğitimi

Mesleklerin işverenler tarafından tanınması için batı Almanya'da o mesleğin ikili sistemde (dual) yani işletme ile meslek okulunun birlikte oluşturduğu şekilde öğrenilmiş olması öngörülmektedir. İşletmenin eğitimi yetersiz olduğunda, işletmeler üstü bir eğitim merkezi bu işleri üstlenmektedir.

Eğitim esnasında öğrenciler okula devam etmeye mecburdurlar. Mecburiyet 1976 da haftada 9 saatten 1978/79 da 12 saate çıkarılmıştır.

1 Batı Almanya'da bulunduğum süre içinde (1973 - 1978) bu konu ile ilgili Materyal toplama ve orman işçisi eğiten okulların bir bölümü ziyaret edebilme olanağı buldum.

İŞLENEN KONULAR	DEVAM SÜRESİ (Saat)									
	1. Yıl			2. Yıl			3. Yıl			TOPLAM
	1. KURS	2. KURS	3. KURS	1. KURS	2. KURS	3. KURS	1. KURS	2. KURS	3. KURS	
D P T	D P T	D P T	D P T	D P T	D P T	D P T	D P T	D P T		
Orman işletmeciliği	TÜM SÜRE									
Meşcere kurma, bakım ve koruma	3,5 ay	2,0 ay	2,0 ay	17 17 34	13 11 24	17 16 33	47 44 91			
Orman ürünlerinin hasadı ve değerlendirilmesi	3,5	3,5	4,0	13 14 27	23 28 51	24 26 50	60 68 128			
Orman yollarının yapım, bakım ve onarımı	0,5	0,5	0,5	— — —	6 8 14	— — —	6 8 14			
Makina ve aletlerin bakım onarım ve işletmeye hazırlanması	2,5	1,5	1,0	2 7 9	6 9 15	3 9 12	11 25 36			
Ağaç ve diğer malzemelerle çalışma	0,5	0,5	0,5	2 5 7	2 1 3	— — —	4 6 10			
Arazi bakım ve koruma çalışmaları, dinlenme tesislerinin yapım, bakım ve onarımı	0,5	0,5	0,5	4 3 7	— — —	5 13 18	9 16 25			
Av işletme çalışmaları	0,5	0,5	0,5	3 1 4	1 3 4	— — —	4 4 8			
İş gücünün korunması ve kazaların önlenmesi	TÜM SÜRE									
Eğitim merkezlerinin işletmecilik ilişkileri	TÜM SÜRE									
Ekonomi ve sosyal bilgiler	TÜM SÜRE									
Meslek hesapları				4 — 4	16 — 16	14 4 18	34 4 38			
Toplum bilgisi				6 — 6	8 — 8	10 — 10	24 — 24			
Mesleki jimnastik ve spor				— — —	8 — 8	10 — 10	18 — 18			
Kurs (II ve III. yıllarda sınav ile beraber)	3 Hafta	3,0 ay	3,0 ay	— 4 4	— 6 6	— 8 8	— 18 18			
D : Ders P : Pratik T : Toplam Toplam	12 ay	12 ay	12 ay	54 51 105	88 66 154	96 79 175	238 196 434			
	3 Hafta	5 Hafta	5. Hafta							

Tablo 3: Orman İşçisi eğitim programı.

Meslek okulunda eğitim iki safhada oluşur. Birincisi bir yıllık temel eğitim. İkincisi ise iki yıllık meslek eğitimidir. İki yıllık meslek eğitimi esnasında verilen derslerin % 30 u genel, % 70 i ise mesleki konulardadır. Okul eğitimi esnasında verilen tatbikatlar genel sürenin % 20 sini teşkil etmektedir.

Öğrenciler kurs esnasında okulda kalırlar ve günlük en fazla 9 saatlik ders görürler. Yemek, yatmak gibi masraflar için az bir miktar para öderler.

Üç yıllık eğitim ve her yıl yapılan kurslarda işlenen konular ve sürelerinin yıllara dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.¹

Üç yıllık eğitime tabi tutulmuş işçilere mesleki alanda yükselmeleri gayesiyle «Ustalık» ünvanı verilebilir. Bunun içinde «ustalık sınavı» nı başarmak gereklidir. Ustalık sınavı ile ilgili bir kararname 23 Temmuz 1975 de yürürlüğe girmiştir. Eğitilmiş orman işçilerini bu sınava hazırlamak için orman işçi okulları tarafından «hazırlık kursları» tertiplenir 5 hafta süren bu kurslarda işlenen konular ve süreleri aşağıda gösterilmiştir.¹

Tablo 4.
Orman işçisi «Ustalık» kursu programı

İşlenen Konular	Süresi (Saat)		
	D	P	T
Orman işletmeciliğın temel prensipleri	15	12	27
Meşcere kurma	14	18	32
Meşcere bakımı	23	35	58
Orman koruma	21	10	31
Ormanda hasat	32	47	79
Ormanda sınıflandırma	9	13	22
Ağaç malzeme kullanımı ve satış	23	5	28
Orman yolları yapımı	12	11	23
İş ekonomisi	12	8	20
Ormanda teknik	19	17	36
Sağlık çalışma ve kazalardan korunma	18	4	22
Tabiatı koruma, arazi bakımı ve dinlenme tesisleri	13	13	26
İşletme ekonomisi	9	7	16
Ormancılık hesap ve vergi bilgileri	20	14	34
Ormancılık politikası	7	—	7
Genel hukuk ve ormancılık hukuku	12	2	14
İş hukuku ve sosyal hukuk	26	2	28
Meslek ve iş pedagojisi	65	30	95
Mesleki exkursiyon	—	32	32
	350	280	630
Sınav			70
D : Ders	P : Pratik	T : Toplam	

¹ Stoffgliederung Forstwirtschaftmeister - Lehrgang Waldarbeitschule Itzelberg, April 1977.

Eğitilmiş orman işçilerinin ustalık sınavında işletme dahilindeki işleri, işletme ekonomisi, iş organizasyonu ve teknik bakımdan kendi kendine gerçekleştirebilme, orman işlerini ustalikle yapabilme, çırak işçileri yetiştirebilme bilgi ve yeteneği takdir edilir.

Ustalık sınavını kazananlar «Usta orman işçisi» ünvanını alırlar.

Halen Batı Almanya'da 14 adet orman işçi okulu vardır. 30-40 kişilik eğitim kapasiteleri olan bu okulların ağırlık verdikleri kimi konular dışında ödevleri belirli noktalarda ortakdır. Buna göre ;

- Üç yıllık orman işçileri eğitim programında öngörülen 3-5 haftalık kurslar
- Halen çalışmakta olan orman işçileri için mesleki geliştirme kursları
- Orman işçilerini «Ustalık» sınavına hazırlamak için 5 aylık hazırlık kursları
- Devlet orman işletmelerinde çalışmayan orman işçileri için geliştirme kursları
- Yeni göreve başlayanlar için iş tekniği ve makina tekniği kursları
- Orman memurları için geliştirme kursları
- Gelecekteki işletme müdürleri için kurslar
- Özel kurslar (Örnek olarak orman traktörü sürücülerinin eğitimi gibi)
- Ayrıca kimi aletlerin geliştirilmesi, denenmesi, iş gücünün korunması, kazaları önleme çareleri, orman işlerinin makinalaştırılması

gibi ödevleri genellenebilir.

Böyle bir orman işçi okulunun personel gereksinimi de örnek olarak şu şekildedir.¹

- 1 Müdür
- 1 Müdür yardımcısı
- 2 Teknik orman memuru
- 1 Yazışmalardan sorumlu orman memuru
- 1 Usta orman işçisi
- 1 Eğitilmiş orman işçisi
- 2 Daktilo memuru
- 1 Mali işlerden sorumlu memur
- 3 Tam gün çalışan yardımcı işçiler

3. TÜRKİYE'DE ORMAN İŞÇİLERİNİN EĞİTİM DURUMU

Halen yürürlükte bulunan Orman kanununun 40. maddesi Devlet ormanlarında kesme, taşıma, toplama, imal, bakım, imar, ağaçlandırma yol yapma v.b. işlerin orman içi veya civarındaki köylülere gördürüleceğini öngörmüştür. Fakat orman içi ve civarındaki köylülerin iş gücünün yeterli olmaması veya yüksek fiyat istemeleri halinde bu işlerin taahhüt yolu ile yaptırılabilceği de karar altına alınmıştır.

Bu kanun hükmüne göre orman içi ve civarındaki köylerde yaşayanlara, devletçe bir yan kazanç elde etme imkanı sağlanmak istenmiştir. Ancak tatbıkatta çeşitli nedenlerle bu amaca ulaşılamamaktadır. Konumuzu ilgilendiren sorun ise bil-

¹ Stoffgliederung für die betriebliche und überbetriebliche Ausbildung zum Forstwirt. Juni 1976 Waldarbeitschule Hölthof

— Sachlicher und zeitlicher Gliederungsplan nach §§ 6 und 4 (2) der Verordnung über die Berufsausbildung zum Forstwirt von 27 Februar 1974.

gilli işçilerin yukarıda adı geçen işleri yapmasıdır. Halbuki şimdiye kadar bu yönde herhangi bir istekte bulunulmamıştır. Orman işlerinin ehil tecrübeli kimselere yaptırılması koşulu öngörülseydi herhalde orman işçilerinin eğitilmesi ile ilgili bazı aşamaların bugüne dek yapılmış olması gerekirdi.

Türkiye'de orman işçilerinin eğitiminin gerekliliği ile ilgili ilk hareket 1954 yılında göze çarpmaktadır. Orman Umum Müdürlüğü çeşitli işletmelerdeki işçilerin zaman, zaman Ayancık Devlet Orman İşletmesine gönderilerek, oradaki işçilerin yanında, çalışma tekniğini öğrenmelerini tamim etmiştir. (2.10.1954 tarih şb. 4 ks. 1 4000 - 87 nolu tamim). Bu durumda işçilerin istenilen şekilde eğitildiği iddia edilemez, ancak daha becerili işçilerden bazı şeyleri öğrenebilirlerdi. Daha sonraları Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Orman Mühendisleri Odası «Kalifiye işçi yetiştirilmesi» konusunun 1956 yılı çalışma programına almıştır. Diğer taraftan bu yıllardan itibaren Devlet orman işletmelerinin ihtiyacı için işçileri eğitmek üzere 1 - 3 haftalık kurslar düzenlenmiş yine kesim ve taşıma işlerine başlamadan evvel işçilere Orman işletmelerince 1 - 8 günlük tatbikatlar yaptırılmıştır (SALMAN - METİN - CANKURTARAN, 1968). Bu tatbikatlarda kesim ve hasat tekniği standardizasyonu alet bakım ve kullanılması Rende dişli testere bilenmesi, Motorlu testere konuları işlenmiştir.

Orman işçilerinin eğitilmesine ilk olarak 1961 sonrası açılan «Ormancılık işçi eğitim kampları» ile bağlanmıştır. Bu kamplar Orman Bölge Baş Müdürlüklerine bağlı olarak ve Orman Genel Müdürlüğünce Uluslararası yardım Teşkilatı (AID) nun yardımı ile kurulmuştur. Kamp çalışmaları üretim şubesince yürütülmüş, bu kamplarda 18 - 40 yaşları arasındaki işçiler 6 - 10 aylık süre ile eğitim görmüşlerdir. Kamplardaki işçi sayısı 50 - 80 idi.

Orman Bölge Başmüdürlüklerine bağlı olarak kurulan bu işçi eğitim kamplarının kuruluş gayeleri şu şekilde özetlenebilir (ORMAN BAKANLIĞI, 1973); Orman içinde ve civarında bulunan köylerdeki orman işçilerinin, teknik yönde uygun olarak tecrübe ve alışkanlıklarının artırılması, genel kültürlerinin geliştirilmesi, modern ormancılık araç ve gereçlerini tekniğine uygun olarak kullanma, bakım ve onarımı öğrenmeleri iklimi elverişli bölgelerde kış üretimi ve nakliyatını yapabilmeleri ve bu konuda yetiştirilmeleri, öğretim ve eğitimi takiben orman ağaçlandırma ve fidan yetiştirmesi, orman imar, ıslah, orman koruması, toprak muhafaza ve mera ıslahı, kış istihsalı ve nakliyatı hizmetlerinde fiilen çalışmak ve çalışacakları gerektiği takdirde eğitmek, halk - orman ilişkilerinde teşkilata yardım etmek.

Orman işçi eğitim kampları bir müdür tarafından yönetilir. Müdür, Orman Bölge Başmüdürlüğünce teknik elemanlar arasından seçilir. Kamp müdürüne bir yardımcı teknik eleman ve ayrıca 2 teknik eleman daha verilebilir. Ayrıca bir doktor, 1 şöför, 1 ahçı, 1 sağlık memuru, para işleri ile ilgili bir katip - mutemet ve genel işler için bir meydancı görevlendirilir.

Kampa katılan işçilere teorik ve pratik bilgiler dışında akşamları da, okuma, yazma, dilbilgisi, vatandaşlık ve genel kültür, genel ormancılık bilgileri, tarımsal bilgiler ve sağlık bilgisi gibi konularda akşam programları uygulanır. Zamansal olarak akşam programları tatil günleri hariç haftada 3 defa akşam yemeğinden sonra birer saat olarak yapılır (TARIM BAKANLIĞI, 1965).

Orman işçi eğitim kamplarında bedensel çalışmaya bilhassa önem verilmiştir. Bu şekilde eğitilen işçilerle acemi işçiler arasında % 10 - 15 üretim farkı vardır (OR-

MAN BAKANLIĞI, 1973). Eğitim gören işçilere öncelikle modern kesim aletleri, bunların bakım ve kullanma tekniği gösterilmiştir. Çalışmalar iki kişilik işçi postası veya 10 kişilik (5 işçi postası) işçi grubu halinde yaptırılmıştır. İşçi postalarına gerekli aletler verilmiştir.

Ormancılık işçi eğitim kamplarını bitirenlere, kamp müdürü tarafından «Yetişkinlik belgesi» verilir. Eğitim süresince gösterilen başarı, ahlak ve tecrübe derecesine göre işçilere üç çeşit derece takdir olunur. Bunlar, «İşçi grubu çalıştırabilir», «Müstakilen çalışır» ve «Nezaret altında çalışır» şeklindedir.

Kampa katılan işçilere verilecek ücret Orman Genel Müdürlüğünce kararlaştırılır ve aylık olarak verilir. Resmi tatillerde çalışma yapılmaz, işçilere gerektiğinde izin verilir. Yemek masrafları aylıklarından kesilir. İş elbisesi, iş ayakkabısı, kep, pijama, çizme, yağmurluk, yelek ve eldiven verilir. Hastalık ve kaza ile ilgili masraflar kamp ödeneğinden karşılanır.

1965 yılında yürürlüğe giren «Ormancılık İşçi Eğitim Kampları Yönetmeliği» ile bu kampların Orman Muhafaza Okulu veya benzeri eğitim kurumlarına öğrenci hazırlama amacına da sahip olduğu kabul edilmiştir. Aynı zamanda «Orman Muhafaza Memuru Okulu İç Yönetmeliği» nde yapılan bir değişiklik ile Ormancılık İç Eğitim Kamplarından «yetişkin belgesi» alanların bu okullara sınavsız girebilecekleri kabul edilmiştir. Böylelikle Ormancılık işçi eğitim kampları bu okullara girecek öğrencileri hazırlayan bir kuruluş şekline dönüşmüştür (CANKURTARAN, 1971). Bu uygulamanın aksaklıkları sonraki yıllarda görülmüş ve 1972 de tekrar bu maddeler yürürlükten kaldırılmıştır.

Ormancılık işçi eğitim kamplarında eğitim gören gençlerin ormancılık işlerinde devamlı çalıştırılabilmesi mümkün olmadığından 1973 yılında bu kuruluşların kapatılmaları yoluna gidilmiştir. İlk olarak 1961 yılında açılan bu okullarda kapana kadar 10682 işçi eğitim görmüştür (ORMAN BAKANLIĞI, 1973).

Yıllar	Kamp sayısı	İşçi sayısı
1962	4	386
1962	18	1618
1963	20	1276
1964	17	996
1965	21	1100
1966	18	1052
1967	17	793
1968	20	960
1969	20	783
1970	20	731
1971	19	681
1972	10	306
Toplam	204	10682

Tablo 5.

1961 - 1972 Yılları Arasında Ormancılık İşçi Eğitim Kampları ve Eğitim Gören İşçi Miktarı (ÖZDÖNMEZ, 1977)

Ormancılık işçi eğitim kampları çeşitli nedenlerle beklenen neticeyi verememiştir. Bu konuda aşağıdaki konular dikkate değer.

Eğitici eleman kadrosunun önemi çok büyüktür. Bu elemanların iyi seçilmeleri, seçilenlerin çeşitli şekillerde teşvik edilmeleri ve eğitici personelin yetiştirilmelerine önem verilmelidir.

Kamplarda eğitim araçları noksansız ve bakımlı olarak bulundurulmalı, organizasyon gerektiği şekilde yürütülmeli.

Kampı bitiren işçilerin çalıştırılma koşulları bir esasa bağlanmalı bunların diğer işçilerden farklılıkları ödenen ücret ile de belirlenmeli.

Ormancılık işçi eğitim kamplarının kapatılmasından sonra kalifiye işçi açığını kapatmak isteğiyle gerek duyulan yerlerde «devamlı ve kalifiye işçi nüveleri» kurulması öngörülmüştür.

Ormancılık işçi eğitim kamplarına paralel olarak «Ormancılık İşçi Eğitim Merkezleri» de kurulmuştur. Bu eğitim merkezlerinin amaçları, orman bakım memurları fidancılar ve ormancılık işçi eğitim kamplarını bitirenleri eğitmek idi. Bunlardan Bolu Orman Bakım Memurluğu Eğitim Merkezi ile Elazığ Orman Fıdanlık hizmetleri Eğitim Merkezlerindeki eğitime kısa sürede son verilmiş, yalnız Eskişehir Orman Fıdanlık Hizmetleri Eğitim Merkezi faaliyetini sürdürmektedir (ÖZDÖNMEZ, 1977).

Orman işçilerinin eğitiminin gereği tartışılmaz bir gerçek olmasına karşın, gerçek bir çözümün bulunamaması sorunu 1975 yılında Orman Bakanlığında Teknik Geliştirme Dairesi Başkanlığına bağlı işçi tekniği geliştirme fen heyeti müdürlüğünün kurulmasını sağlamıştır.

Yukarıda adı geçen Müdürlüğe bağlı ilk eğitim şubeleri 1976 yılında «Ormancılık İş ve İşçi Tekniği Geliştirme Merkezi Müdürlüğü» adı altında 7 Başmüdürlükte birer tane olmak üzere kurulmuştur. Bu merkezlerin 1977 de bütün Başmüdürlüklerde kurulmalarına karar verilmiştir.

Ormancılık İş ve İşçi Tekniği Geliştirme Merkezi Müdürlükleri (OİİTGM) nin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (ORMAN BAKANLIĞI, 1977).

— OİİTGM Orman Bölge Başmüdürlüğüne bağlı daimi bir «İşçi Eğitim Merkezi» kuruluşudur.

— Eğitim yöresel çalışma koşullarına göre bir yıl içinde 4 - 6 defa ve her defasında 6 hafta sürebilir.

— Eğitim, geçimini ormandan sağlayan istekli, orman içi ve bitişindeki köylerden 18 - 40 yaşlarındaki kişiler alınır.

— Eğitime alınacakların sayısı, herbir eğitim döneminde 20 - 50 arasında olacaktır.

— Eğitim dönemi süresince, barınma, yeme, içme ve sıhhi ihtiyaçlar OİİTGM Müdürlüğüne karşılanacaktır.

— Eğitime katılanlar bir iş akdiyle bağlı değildirler. Kendilerinden bir üretim veya iş verimi beklenmemektedir. Eğitim süresince, öğrenci durumundadırlar ve sendikal faaliyetlerde bulunamazlar.

— Eğitim süresince eğitici elemanların kanaatleri de alınarak, Müdür tarafından, pekiyi, iyi, orta olarak üç derece üzerinden, örneğine uygun «Eğitim Bitirme Belgesi» düzenlenir ve eğitimi başarı ile bitirenlere verilir.

— Eğitimi başarı ile bitirenlere D.O.İ. Döner Sermayesi Yönetmeliğinin 19. maddesi uyarınca orman işletmelerinde öncelikle ve devamlı iş vedebilmesi için Orman Bölge Başmüdürlüklerince gerekli görülen her türlü önlem alınacaktır.

— Eğitim konusu «Ormancılık İş Bilgisi» (Kesim tekniği ve standardizasyon) uygulaması olup, diğer ormancılık faaliyetlerine gereksinim ve zorunluluk ölçüsünde programda yer verilecektir.

OİİTGM eğitim müfredat programı 6 haftalık süreye aşağıdaki şekilde dağıtılmıştır.

Birinci hafta ;	Ormancılık iş bilgisinin genel ve kısa tanımı Aletler, bakım ve kullanımı İşçi postaları ve işçi grupları
İkinci hafta ;	Motorlu testereler
Üçüncü hafta ;	Dikili kesim tekniği Kesilmiş ağaçların işlenmesi ve iş düzeni Ürünün standardize edilmesi ve standardizasyon esasları
4, 5 ve 6. haftalar ;	Üçüncü hafta programı yinecek Altıncı haftanın 4 ve 5. günlerinde depo yerinde çalışılacak ve depolama işleri uygulamalı olarak öğretilecek

Yukarıda açıklanan eğitim programının gerçekleştirilmesi ve OİİTGM nin kuruluş gayesi çeşitli nedenlerle gerektiği şekilde yerine getirilememiştir. Bunun nedenleri OİİTGM yönetici ve eğiticilerince önem sırasına göre şöyle sıralanabilir (ÇAĞLAR, 1979).

- Araç gereç yetersizliği
- Yönetim binasının olmaması
- Uygulamalı eğitsel çalışmalar için gerekli ormancılık alanının olmaması
- Hizmet evi bulunmaması
- Sağlık hizmetlerinin yetersiz oluşu
- Eğitilecek işçinin bulunamaması
- Eğitim binalarının gerekli donatılara sahip olmaması
- Bağlı olunan üst birimlerin ilgisizliği

Eğitim merkezlerince belli bir eğitime tabi tutulan kişiler daha sonraki orman işletmelerinde herhangi bir kadroya geçerek memur olmak istemeleri, diğer taraftan kendilerine devamlı orman işçiliği garanti edilememesi bu eğitim merkezlerinin önemini yitirmesine neden olmuştur. Ashında ülkemizde yapılan bu eğitim kursları hakiki manada bir meslek eğitimi olamaz.

4. S O N U Ç

Her geçen gün ağaç malzemenin önemi daha da artmaktadır. Nüfus artışı bunun en büyük etkenidir. Ayrıca kentleşme ve sanayileşme ile de ormanlık arazi kü-

çölmeye zorlanmaktadır. Bu durumda ağaç malzeme israfının önlenmesi üretimin tekniğine uygun biçimde hazırlanması ve en uygun aletlerin kullanılması önem taşımaktadır.

İş gücünün tutumlu bir şekilde kullanılması zorunluluğu ve makinelerin kullanış yerlerinin çoğalması orman işçilerinin teknik bakımdan eğitilmesini gerektirmektedir. Buna göre modern orman işçisi ödev ve çalışmalarını kendi kendine yürütebilen bir teknik eleman olmalıdır. O teknik eğitim sayesinde işin ehli ve yüksek iş verimine sahip olmalı. Makina ve aletleri kullanabilmeli, ormancılık bilgisi sayesinde de yapılan müdahalelerde herhangi bir yanlışlığa sebebiyet vermemelidir. Eğitim sayesinde ve iş başarısının yüksekliği ile ücretini yükseltebilmeli ve sosyal durumunu düzeltmelidir.

Orman işleri tamamen hava koşulları altında yapılan ağır işlerden olup küçük gruplar halinde, devamlı kontrol imkanı olmayan, büyük bir oranda statik görülen işlerdendir. Odunun hasadı işleri, ağacın devrilmesi ile başlar, çeşitli odun sınıflarının teşkili, transport ile devam eder. Transport'ta bu ağır materyalin hareket ettirilmesi, yüklenmesi, taşınması ve boşaltılması kendine has özellik taşır. Kültür işleri ise çeşitli toprak hazırlama metodları ile başlar daha sonra meşcere kurma onun bakımı ve korunması ile sürer. Yine burada arazi şekli ve toprak özelliği çalışma şekline etki eder. Büyük alan veya küçük alanda ağaç cinsleri ve onların karışımları tabii dikim zamanları da dikkate alındığında işlerin zorluğu daha anlam kazanır.

Yukarıdaki açıklamalar orman işlerinin en önemli sorununun Planlama ve Organize etme olduğunu ortaya koyuyor. İdareciler tarafından yapılması gereken kontrol zaman alıcı, pahalı ve zordur. Orman işlerinin bu zorluğu verimi teşvik eden sistemle dengelenebilir. Bu şekilde bir bütün olarak ele alınan iş, iş anlaşmasına göre tamamen işçi tarafından gerçekleştirilir.

Orman işlerinin çoğunlukla elle yapıldığı zamanlarda eğitimin daha kolay olduğu söylenebilir. Sistematik olarak el aletlerinin geliştirilmesi, seçimi, şekli, bakım ve kullanılışı, işçi gruplarının sayısal olarak teşkili, boşa geçen zamanların azaltılması, iş safhalarının fizyolojik olarak düzenlenmesi, ücret şeklinin tesbiti, dinlenme ve kazalardan korunma gibi konular bazı temel prensiplere dayandığından kolaylıkla öğrenilebilir.

Orman işlerinde makinalaşmaya gidildiğinde eğitimde de bazı yeniliklerin gerektiği ortaya çıktı. Böylelikle eğitim programı daha güçleşmiş oldu.

İlk olarak motordan enerji kaynağı olarak faydalandığına göre, motor bilgisi edinme zorunluluğu vardır. Motor büyüklüğü, parçaları, parçalara ayırma ve birleştirme, bakım, temizleme, devamlı verimli tutma, aşınan parçalar ve bunların kul lanım müddetleri, arızaların bulunması tekniği gibi pratik bilgiler bu ilk gruba girer.

İkinci grup ise çalışma tekniği olup, iş yeri özel koşullarına göre ayarlanması ile ancak tam verim sağlanabilir. Örnek olarak toprak üstü örtüsü, meyil hava koşulları ve ağaç cinsi bir taraftan çalışma tekniğini etkilerken diğer taraftan da kullanılan alet veya aracın bu koşullara göre ayarlanmasını zorunlu kular .Traktörle transport da optimal yük üzerinde durursak, ağaç cinsi, tomrukların kabuklu veya kabuksuz oluşu, zemininin durumu, arazi meyli, arazi engelleri, hava koşulları (kar,

buz, yağmur) gibi özel durumlar göz önünde bulundurularak optimal yükün belirlenmesi bilgi ve tecrübe ister.

Orman işlerinde makinalı çalışma akıllı bir baş ve kuvvetli bir vücut ve belirli bir süre de tecrübe ister. Buna göre optimal bir verim elde edebilmek için bazı alet ve makinalarda aşağıda tecrübe yılları verilmiştir (PLATLER, 1967).

Motorlu testere için	2 - 3 yıl
Kabuk soyma makinaları için	3 - 4 yıl
Traktörler için	5 - 6 yıl

Sistemantik bir eğitim sayesinde iyi bir iş verimine daha erken erişilir. Tamir ve parça yenileme masrafları önlenir, dolayısıyla alet veya makinaların ömrü uzatılmış olur.

Orman işçilerinin eğitiminde ön plandaki konular şunlar olmalıdır ;

- Alet bilgisi
- Kesim ve hasat tekniği
- Standardizasyon ve faydalanma
- Bölmeden çıkarma ve transport
- Yol yapımı ve bakımı
- Fidan dikimi ve gençlik bakımı
- Ormanda çalışma emniyeti ve kazalardan korunma
- Çalışma prensibi ve iş ahlakı

Çok çeşitli olan orman işlerinin rasyonel bir şekilde görülebilmesi için BERKEL (1968) e göre ;

1. Esaslı bir şekilde yetiştirilmiş işçilere
2. İş verimi yüksek ve bakımlı alet ve makinaların kullanılmasına
3. Her bir iş için rasyonel çalışma metodlarının uygulanmasına
4. Yapılacak işlerin daha evvel esaslı bir şekilde planlaştırılması ve organize edilmesine

İhtiyaç vardır.

Ormancılıkta devamlı ve eğitilmiş bir orman işçi kitlesine sahip olmakla elde olunan faydaların en önemlileri şunlardır.

— İstihsal ve değerlendirme işlerinin piyasa durumuna uyabilmesi sağlanır.

— İşçi üzerinde devamlı şekilde etki yapılarak orları en yeni metod, alet ve makinalarla çalıştırmak kabil olur.

— Orman ürünlerinin, fidan materyalinin israf edilmesi önlenir.

— Ormanın korunması ve en iyi şekilde sağlanabilir.

— Ormanda çeşitli işlerin ıslahı, verimin artırılması en iyi şekilde mümkün olur.

— Bu nevi işçilerin tekniği ve iş verimi yüksek olduğundan düşük bir götürü ücret esaslı üzerinden de yeter derecede günlük kazanç sağlanabilir.

— İşe karşı olan ilgi işletmeye bağlılık ve ormana karşı sevgi daha fazladır.

Bu yazıda ele alınan konu, «orman işçilerinin eğitilmesi» bazı Avrupa ülkelerinde ve bilhassa Batı Almanya'da incelenerek, genel mahiyette açıklanmıştır. Amaç, Türkiye için bir «Model Eğitim Programı» teklif etmek olmayıp, orman işçilerinin eğitiminin gelişmiş ülkelerde nasıl bir evre geçirdiğini göstermek ve bu konuda Türkiye'de yapılması öngörülen faaliyetler için ışık tutacağı temennisini taşımaktadır.

K A Y N A K L A R

- APPUHN, A. D., 1967. Die Wirkung der Waldarbeiterschule Münchhof über die Wieder sächsische Staatsverwaltung hinaus. Forst - und Holzwirt 1967. s. 206 - 208.
- ARNOLD, H., 1978. 40 Jahre Waldarbeiterschule Laubau. Allgemeine Forstzeitschrift, H. 29.
- BACKHAUS, G., 1974. Berufsbildung zum Forstwirt. Forsttechnische Information, Nr. 10.
- BACKHAUS, G., 1976. Schulische Ausbildung im dualen System. Forsttechnische Information, 28. Jahrgang, Nr. 11.
- BACKHAUS, G., 1977. Seit 35 Jahren forsttechnische Ausbildung in Weilburg. Allgemeine Forstzeitschrift. 32. Jahrgang, 10. Dezember, s. 1216.
- BERKEL, A. 1946. Ormanda Kesim ve Taşıma İşleri Kılavuzu. Tarım Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü Yayını.
- BERKEL, A., 1969. Orman İşleri Özellikleri ve Kalifiye İşçi Yetiştirme Sorunu. Ağaçlandırma Plalama - Etüd ve Proje Semineri, 24 Nisan - 18 Mayıs 1968. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No. 1432/141, İstanbul.
- BERKEL, A., 1976. Ormanlık İş Bilgisi. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No. 2081/220, İstanbul.
- CANKURTARAN, F., 1971. Kuruluşlarından Bugüne Kadar İşçi Eğitim Kampları. OB Orman Genel Müdürlüğü Teknik Haberler Bülteni, sayı 38.
- ÇAĞLAR, Y., 1979. Türkiye'de Orman İşçiliği ve Sorunları. Milli Produktivite Merkezi Yayın No. 230, Ankara.
- DER BUNDESMINISTER FUER ERNAEHRUNG, LANDWIRTSCHAFT UND FORSTEN, 1974. Bundesgesetzblatt. Verordnung über die Berufsausbildung zum Forstwirt. Vom 27.2.1974, s. 453. Verordnung über die Anforderungen in der Meisterprüfung in der Forstwirtschaft. Vom 17.7.1975, s. 1925.
- DÖRFFEL, P.; WÖRNDL, R., 1979. 30 Jahre Waldarbeiterschule Buchenbühl. Allgemeine Forstzeitschrift, H. 36.
- EVCİMEN, B. S., 1963. Ormanlık Tarihimizde Bulgar Orman İşçileri. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, c. XIII, s. 2.
- GERAY, U., 1977. Ormanlıkta İşlendirme, Teknoloji Seçimi ve Sosyal Güvence. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, C. 27, s. 1.
- GRAMMEL, R., 1978. Forstliche Arbeitslehre. Pareys Studentente 22. Verlag Paul Parey. Hamburg und Berlin.
- HAEBERLE, S., 1977. Arbeitslehre. Ders Notları, Basılmamıştır.
- HESSISCHE FORSTAMT CAMPERTHEIM, Bay Dr. REGEL'in 15.1.1980 tarihli yazısı ve ekleri.
- HILF, H. H., 1950. Heutige Aufgaben der Waldfacharbeiter - Ausbildung. Allgemeine Forstzeitschrift, 5. Jahrgang, Nr. 30.
- HILF, H. H., 1953. Arbeitslehrer und Arbeitsschulen in der Forstwirtschaft. Sonderdruck aus «Archiv für Berufsbildung», eft 11.
- KURATORIUM FÜR WALDARBEIT UND FORSTTECHNIK. Bay REHSCHUH'unun 26.3.1980 tarihli yazısı ve ekleri.

LANDESWALDARBEITSSCHULE REINLAND PEALZ, Bay ESSER'ın 9.1.1980 tarihli yazısı ve ekleri.

LEINERT, S., 1967. Kritische Anmerkungen zur Waldfacharbeiter - Ausbildung aus Sadenwürttembergischen Sicht. Forst - und Holzwirt, s. 296.

MIRABOĞLU, M., 1955. Göknarlarda Şekil ve Hacim Araştırmaları. İstanbul.

MIRABOĞLU, M., 1956. Devlet Orman İşletmelerimizde Devamlı Kalifiye Orman İşçisi Kullanılmaktan Doğal Hasat Zayıflığı Üzerine Bir Araştırma. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt VI, s. 2.

MIRABOĞLU, M., 1957. Devamlı Kalifiye Orman İşçisi Yetiştirme İhtiyacımız ve Yabancı Bazı Memleketlerde Bu Maksatla Kurulmuş Müesseseler. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt VII, s. 1.

ORMAN BAKANLIĞI, 1973. Cumhuriyetimizin 50. Yılında Ormancılığımız. OB Orman Genel Müdürlüğü Yayın No. 187/145, Ankara.

ORMAN BAKANLIĞI, 1977. (OİİTGM) Ormancılık İş ve İşçi Tekniği Geliştirme Merkezlerinin Görev ve Çalışmalarına İlişkin Esaslar. OB. Orman Genel Müdürlüğü Teknik Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.

OZDÖNMEZ, M., 1977. Türkiye'de Orman İşçiliği ve Sorunları. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No. 2324/229, İstanbul.

PLATZER, H. B., 1950. Die Waldarbeitsschule. Forst u. Holz, s. 351.

PLATZER, H. B., 1967. Wachsende Arbeitsanforderungen an Waldarbeitsschulen. Forst - und Holzwirt, s. 208 - 214.

PLATZER, H. B., 1967. Chronik der Waldarbeitsschule Münchehof. Forst - und Holzwirt, s. 216.

SALMAN, F.; METİN, G.; CANKURTARAN, F. Türkiye'de Orman İşçiliği, Orman İşçilerinin Eğitimi ve Donatımı. TB. Orman Genel Müdürlüğü Teknik Haberler Bülteni, s. 25.

SCHMIDT, G., 1967. Entstehung und Entwicklung der Niedersachsischen Waldarbeitsschule Münchehof. Forst - und Holzwirt, s. 199 - 203.

SCHMIDT, G., 1967. Die Niedersachsische Waldarbeitsschule Münchehof. Forst - und Holzwirt, s. 210.

STREHLIKE, B., 1967. Die Waldarbeitsschule in internationaler sichts. Forst - und Holzwirt, s. 218.

STREHLKE, B., 1967. Waldarbeitersausbildung in tropischen Entwicklungslaendern Forstarchiv, H. 7/8, s. 163/169.

TARIM BAKANLIĞI, 1965. Ormancılık İşçi Eğitim Kampları Yönetmeliği. TB. Orman Genel Müdürlüğü Yayın No. 423/126, Ankara.

TRZESNIOWSKI, A., 1967. Aufgaben einer Waldarbeitsschule in den Alpen. Forstarchiv 38. Jahrgang H. 7/8.

WALDARBEITSSCHULEN IN DER BDR, 1976. Der Forstwirt. C.H. Waeser, Druckeri und Verlag, Hamburgerstr. 26 2360 Bad Segeberg.

WALDARBEITSSCHULE ITZELBERG, Bay GEIGER'ın 25.2.1980 tarihli yazısı ve ekleri.

WALDARBEITSSCHULE NEHEIM - HÜSTEN, Bay OPPERMANN'ın 14.1.1980 tarihli yazısı ve ekleri.